

ΣΟΦΙΑ
ΝΙΚΟΛΑΪΔΟΥ

ΣΤΟ
ΤΕΛΟΣ
ΝΙΚΑΩ
ΕΓΩ

ΜΕΤΑΙΧΜΙΟ

Έξω οι ξένοι ή πώς άρχισαν όλα

Στις 4 Ιανουαρίου του 1885, μέρα Κυριακή, έπαψε να βρέχει. Ξεπρόβαλε ένας ήλιος λαμπερός, πίσω απ' τα τζάμια έμοιαζε με άνοιξη, οι Αθηναίοι ετοιμάστηκαν για βόλτα. Ο Σερ Άρθουρ Ρίτσαρντσον ξύπνησε αξημέρωτα. Ήταν ωχρός σαν ξινισμένο γάλα. Σπανίως έβγαινε έξω, ο καθαρός αέρας τού έφερνε πονοκέφαλο.

Η κυρία Ρίτσαρντσον τεντώθηκε στα μαξιλάρια της. Είχε πληροφορηθεί πως ο λόφος του Λυκαβηττού δενδροφυτεύτηκε. Διέθετε πρωινό φουστάνι κατάλληλο και πανωφόρι ασορτί. Η καμαριέρα έσφισε τον κορσέ. Της ήρθε ζάλη, μα την αντάμειψε η όψη της στον καθρέφτη. Τα γαλανά λούκια χύνονταν με χάρη στο πάτωμα, άλλαζαν χρώμα στο φως. Θα έσκαγαν οι Αθηναίες δέσποινες. Ο σύζυγός της της πρόσφερε το μπράτσο του· δίπλα της έδειχνε ακόμα πιο αδύνατος, κάπως θαμπός είναι η αλήθεια, σαν καπνισμένο γυαλί.

Στον λόφο του Λυκαβηττού ο Δήμος είχε εγκαταστήσει φρουρά. Ο Μαθιός Φαρούζος προστάτευε τα φρεσκοφυ-

τεμένα φυτά από τους περιπατητές και τα κατοίκια. Οι ντόπιοι έβλεπαν που ορθώνονταν σαν χτισμένος πύργος κι έστριβαν απ' την άλλη μεριά.

Ο παππούς, οι θείοι κι ο πατέρας του Μαθιού είχαν σκοτωθεί στην Επανάσταση. Μεγάλωσαν το ορφανό χαροκαμένες χήρες με μαύρα τσεμπέρια. Σκούπιζαν και σφουγγάριζαν τους τάφους καλύτερα από τα σπίτια τους. *Αυτή είναι η περιουσία μας*, έλεγαν στο ορφανό. *Μπορεί εμείς να μη ζούμε σε πυργόσπιτα, έχουμε όμως προίκα και καμάρι μας το όνομα που άφησε ο παππούς. Οι Φαρουζαίοι σήκωσαν την επανάσταση στην Τσίμοβα. Χωρίς εμάς δεν στέκεται το κράτος.*

Με τον καιρό, το σόι έσπρωξε το αίτημα εκεί που έπρεπε και ο Μαθιός διορίστηκε χωροφύλακας. *Μικρή ανταμοιβή στο αίμα που χύθηκε*, μουρμούρισαν οι χήρες.

Ήταν ωραίο παλικάρι με τη στολή. Στη βόλτα τα κορίτσια τού έριχναν κλεφτές ματιές και του πετούσαν γιασεμιά απ' τα παράθυρα. Όμως ο Μαθιός νοιαζόταν μόνο για το παραθύρι της Λουκίας. Σφύριζε όταν πέρναγε από κάτω, έλιωνε σαν κερί στο μανουάλι.

Εκείνη την Κυριακή τού φάνηκε πως είδε τη σκιά της, τα μαύρα της μαλλιά πίσω από το κανάτι που έγερνε. Σφύριξε δυο στιχάκια κι αναστέναξε. Είχαν περάσει ώρες πια, σε λίγο θα τελείωνε η λειτουργία.

Κόντευε πλέον δέκα το πρωί. Ο Ρίτσαρντσον πλησίασε κρατώντας απ' το μπράτσο την κυρία του.

Ο Μαθιός τού έκλεισε τον δρόμο.

– Αλτ! φώναξε.

Έκανε σήμα με το χέρι του πως δεν περνά κανείς.

– Είμαι διπλωμάτης. Απαιτώ να περάσω.

– Αλτ! επανέλαβε ο Μαθιός, πιο δυνατά. Χαρτί απ’ τον φρούραρχο έχ’ς;

– Όχι.

– Ε, δεν περνάς. Άντε, πάρ’ την τσούπρα σου και δρόμο.

Ο Σερ Άρθουρ έκανε ένα βήμα μπροστά. Φώναξε κάτι στον Μαθιό, εκείνος δεν κατάλαβε, ίσως να του τα έλεγε εγγλέζικα. Οι λέξεις ήχησαν σαν διαταγή. Ο Μαθιός άστραψε στον Άγγλο ένα χαστούκι, που ήταν όλο δικό του. Τα σκάγια πήρανε και την κυρία του. Εκείνη πισωπάτησε κι έπεσε σε μια λακκούβα με νερά. Ο Ρίτσαρντσον έτρεξε να σκουπίσει το φουστάνι της, στο τέλος το πασάλειψε χειρότερα. Του έκανε νεύμα με το χέρι της να σταματήσει κι ανέβηκε στην άμαξα αμίλητη και καταλασπωμένη.

Ο Μαθιός δεν έδωσε σημασία. Δεν θεωρούσε κατασχύνη λίγη λάσπη, όσο για το χαστούκι δεν ήταν δα το τέλος του κόσμου. Συνέχισε να φυλάει τον παράδρομο. Ο Σερ Άρθουρ είχε μαυρίσει από το κακό του. Ούτε στιγμή δεν σκέφτηκε ν’ αποταθεί στον υπουργό των Εξωτερικών, όπως θα έκανε κάποιος άλλος, λιγότερο σημαντικός ξένος. Πήγε απευθείας στον πρωθυπουργό και διαμήνυσε ότι απαιτούσε ικανοποίηση. Ο χωροφύλακας έπρεπε να απολυθεί.

Ο Ρίτσαρντσον πρόσθεσε στην ιστορία του και βουρδουλίες, που μπορεί να έδωσε μπορεί και να μην έδωσε ο

χωροφύλακας, όμως ο Τρικούπης δεν χρειαζόταν επιχείρημα για να πεισθεί. Η χώρα βρισκόταν σε δεινή κατάσταση. Χρωστούσαν παντού. Δεν ήθελε να δυσανεστεί κανέναν ξένο, γι' αυτό υπέγραψε αμέσως την εγκύκλιο. Ένας απότακτος χωροφύλακας, ποιος έδινε σημασία, γρήγορα θα ξεχνιόταν το συμβάν. Ο επιτετραμμένος διπλωμάτης αισθάνθηκε προσώρας δικαιωμένος.

Όσπου τον ενημέρωσαν πως το επίσημο έγγραφο του καταλόγιζε ευθύνες. Σίγουρα οι Γερμανοί είχαν τους λόγους τους να προκαλέσουν δυσανεσκειά στον Άγγλο διπλωμάτη: η αγγλοφιλία του Έλληνα πρωθυπουργού συζητιόταν δυσμενώς στις συναθροίσεις τους. Ο Ρίτσαρντσον γνώριζε την ισχύ της χώρας του, δεν χρειαζόταν να του εξηγήσει κανένας Γερμανός τι έπρεπε να κάνει.

Δύο νύχτες δεν κοιμήθηκε ο πρωθυπουργός. Άνθρωπος ήταν, είχε κι αυτός την περηφάνια του ανήκουστο αίτημα του Άγγλου. Την τρίτη μέρα όμως έβαλε υπογραφή.

Στις 7 Ιανουαρίου του 1885 δύο ενωμοτίες χωροφύλακων συγκεντρώθηκαν στην πλατεία Συντάγματος. Παρουσίασαν όπλα ενώπιον του βρετανού διπλωμάτη.

Η ελληνική κυβέρνηση, βαθέως λυπούμενη επί τη παρανομία και αγροίκω διαγωγή του χωροφύλακος Φαρούζου και βαρέως καταδικάζουσα αυτήν προσκάλεσε την έκδοσιν της διαταγής ταύτης, ίνα πάντες οι χωροφύλακες παραδειγματισθώσιν ότι δεόν να προσφέρονται αβροφρόνως και ανεκτικώς προς τους φιλησύχους και φιλονόμως διάγοντας.

Ο αρχηγός της χωροφυλακής διάβασε τη συγγνώμη δυνατά. Στη συνέχεια κι ενώ παιάνιζε ο βρετανικός εθνικός ύμνος, η ελληνική σημαία χαμήλωσε γονάτισε στα πόδια του Ρίτσαρντσον. Ο Άγγλος έκλινε το κεφάλι ελαφρά, σημάδι πως κατένευε. Μόνο τότε ο σημαιοφόρος σήκωσε πάλι τη σημαία ψηλά, δακρυσμένος.

Στρατιωτική περίμετρος προσπαθούσε να συγκρατήσει το αγριεμένο πλήθος. Άνθρωποι που είχαν θάψει συγγενείς στην επανάσταση, άλλοι αδέρφια, άλλοι πατεράδες, οι πιο χαροκαμένοι παιδιά, προσέρχονταν κατά κύματα.

– Κάτω οι ξένοι, φώναζαν.

– Ζούμε σε καθεστώς αγγλοκρατίας.

Ανάμεσά τους ο Φαρούζος, χωρίς τη στολή, και οι θείες που τον ανάθρεψαν. Στέκονταν ακίνητοι, οι χήρες με τα μαύρα τσεμπέρια κι οι άλλοι με τα μπαλωμένα ρούχα. Νοικοκυραίοι που είχαν κουραστεί να αγωνίζονται. Που είχαν δει σκλαβιά, κατόπιν ελευθερία, που είχαν πιστέψει και είχαν διαψευστεί, που είχαν κλάψει πάνω από ανοιχτούς τάφους κι ύστερα άναψαν κεριά στα πεθαμένα τους και γέλασαν ξανά. Κι ήταν η σιωπή τους τρισάγιο, χωρίς σταυρούς και πετραχήλια και λιβάνια.

Δεν πέρασε πολύς καιρός και η κυβέρνηση έπεσε.

Το σύνθημα ήταν απλό: *μαύρο στον Τρικούπη*. Όσοι είχαν μαζευτεί στην πλατεία δεν θα ξεχνούσαν ποτέ ότι η σημαία γονάτισε.

*Δεν τίθεται ζήτημα ανησυχίας μας
διά τα κυριαρχικά δικαιώματα της Ελλάδος
διότι ουδέν μένει πλέον εν τη χώρα ταύτη
όπερ να μην έχει παραβιασθεί.*

ΑΝΡΥ ΝΤΕ ΡΟΚΦΕΪΓ,
αντιπλοίαρχος,
ναυτικός ακόλουθος της Γαλλίας,
Σεπτέμβριος 1916

Λογής λογής άνθρωποι

– Κολοκύθια τούμπανα. Αν χρειάζεται να εξηγήσεις σε κάποιον ότι ο ήλιος ανατέλλει το πρωί, χαιρετίσματα. Ο βασιλιάς, Γιωργάκης, για ένα πράγμα μόνο ανησυχεί, μην τυχόν βήξει και τον κάνει ντα ο γερμανόβλακας ο Κάιζερ. Έχει και τη Σοφία να τον σιγοντάρει.

Ο Γιωργάκης πρόσεξε ότι ο Ξενοφών έσφιγγε τη γροθιά του κάτω από το τραπέζι και κατάλαβε. Ο Ξενοφών ήταν φίλος του. Μαζί έπιναν ρακή κι έλυναν τα προβλήματα της χώρας. Δηλαδή ο χωροφύλακας τα έλυne και ο Γιωργάκης συνήθως συμφωνούσε.

Τη μέρα που ελευθερώθηκε η Σαλονίκη, ο Γιωργάκης κρέμασε τις φωτογραφίες του Βενιζέλου και του Βασιλιά πάνω από το κρεβάτι του. Κόλπος τής ήρθε της μάνας του, όταν είδε το εικόνισμα της Παναγιάς πάνω από τις ελιές και τα λάδια.

– Δεν είναι του Θεού πράγματα αυτά, κοίτα να εξομολογηθείς, θα πέσει φωτιά να μας κάψει.

– Τι να σου κάνει ο Θεός, βρε μάνα, εδώ χρειάζεται πο-

λιτική. Συμφωνίες και υπογραφές. Ποιος μας τη χάρισε τη Σαλονίκη, ο Θεός; Ο Βενιζέλος και ο Βασιλιάς την ελευθέρωσαν.

– Αχ, Παναγιά μου, μην τον ακούς και μην τον συνερίζεις, γονάτιζε στο εικόνισμα η κυρα-Λένη. Τι είσαι, βρε; Άθεος είσαι και τα λες αυτά; Βόηθα, Παναγιά μου, να αντέξω, έπιανε την καρδιά της. Πάει, το μοναχοπαιδάκι μου τρελάθηκε.

– Δεν είμαι άθεος, βρε μάνα. Ορ-θο-λο-γι-στής. Αυτό είμαι και γι' αυτό πρόκοψα.

– Για κούνα το κεφάλι σου, βρε, για να δεις πώς κάνει. Τι θα πει θρολογιστής, μου λες; Αιρετικός θα πει; Να πάμε στον παπά να σε διαβάσει.

Ο κυρ Γιωργάκης δεν άντεχε καβγάδες και φωνές. Κάθε φορά που έφτανε ο κόμπος στο χτένι, έραβε το στόμα του.

– Τον Βενιζέλο ν' ανεβάσεις στο εικονοστάσι, συμβούλευε ο Ξενοφών. Του άλλου τη φωτογραφία να την κάψεις, είναι καλή μόνο για προσάναμμα.

Ο χωροφύλακας έπινε ρακή κι έγλειφε το στραγάλι του για ώρες. Μέσα στον σαματά του μαγαζιού, δεν σταματούσε να αγορεύει. Αραιά και πού, έριχνε στον ζαχαροπλάστη από κανένα, *τι λες κι εσύ, Γιωργάκη;* Ο άλλος έκανε πως δεν ακούει, του είχε εξηγήσει εκατό φορές: *μην ανοίγεις συζήτηση εδώ μέσα, δεν θέλω καβγάδες. Τι λες, μωρέ, παρεξηγιόταν ο Ξενοφών. Σιγά, μη στάξει η ουρά του γαιδάρου.*

Για τον χωροφύλακα τα πράγματα ήταν ξεκάθαρα: οι χώρες μεγαλώνουν με τον πόλεμο. Πόσο πιο απλά να το εξηγήσει στον Γιωργάκη; Οι εδαφικές διεκδικήσεις κερδίζονται στα χαρακώματα, με το όπλο στο χέρι. Ο άλλος, ο γαλαζοαίματος ντε, είχε παντρευτεί τη Σοφία που –μην ξεχνάμε– ήταν αδελφή του Κάιζερ. Γι' αυτό μιλούσε για ουδετερότητα.

– Πού ακούστηκε ουδετερότητα στον πόλεμο; ωρυόταν ο Ξενοφών. Βάλε με το μυαλό σου, Γιωργάκη. Αυτός μεγάλωσε με τους καλαμαράδες στο παλάτι. Ούτε τη χώρα ξέρει ούτε το συμφέρον της. Άνθρωπος που δεν δούλεψε ποτέ, θέλει να πει σε μας τι να κάνουμε.

Ο Γιωργάκης έπλαθε τα φιογκάκια του και δεν μιλούσε. Έτσι ήταν ο Γιωργάκης. Μετρούσε τα επιχειρήματα, τα ζύγιζε όπως τη ζάχαρη στα γλυκά. Αμέσως καταλάβαινε πού πίκριζε η λογική, πού βάραινε σιρόπι στο συναίσθημα.

– Μοιράσανε την πίτα, Γιωργάκη, ψίχουλο δεν άφησαν, συνέχιζε απόητος ο Ξενοφών. Παλιομερίτες και Πελοποννήσιοι ούτε τις Νέες Χώρες θέλουν ούτε τα καλά τους. Μην τους ακούς τι λένε στα μπαλκόνια. Με τα μεγάλα λόγια μας φλομώνανε. Και τώρα που έφτασε ο κόμπος στο χτένι λιποτακτούνε τα σκυλιά. Εδώ σηκώνονται από την Αμερική και έρχονται να πολεμήσουν στη Σαλονίκη κι αυτοί φυλάνε τον κώλο τους στην Αθήνα. Εμείς μιλάμε για αλύτρωτους κι αυτοί για τουρκόσπορους. Δεν έχει προκοπή, δεν το βλέπεις;

Το έβλεπε.

Εκεί, στις Νέες Χώρες και στα Νέα Χώματα, οι λέξεις ήτανε σαν τις σημαίες. Θεσσαλονίκη έλεγαν οι Έλληνες. Σελανίκ οι Τούρκοι, Σολούν οι Σλάβοι, Σαρούνα οι Βλαχόφωνοι. Το όνομα δεν ήταν απλώς μια λέξη. Άνθρωποι πέθαιναν και για λιγότερα.

Μα τι να κάνει ο Γιωργάκης; Τι μπορούσε να κάνει; Δεν σταματούσε η ζωή, επειδή ήταν πόλεμος. Διπλοκλειδωνόταν μες στο μαγαζί και έβαζε την κρέμα του να βράζει. Οι υπάλληλοι ξεφόρτωναν κάθε πρωί το βουβαλίσιο γάλα κι εκείνος πάλευε με τα υλικά στο εργαστήριο. Τι έβαζε, τι έβραζε, τι ανακάτευε, όσο κι αν πάσχιζαν οι υπόλοιποι ζαχαροπλάστες να βρουν το μυστικό, δεν τα κατάφερναν. Πάντως η κρέμα του τον έκανε διάσημο, αυτή και τα ζαχαρωμένα φιογκάκια του. Τα έπλαθε σε χρώματα, ροζ, βιολετί, γαλάζιο, πράσινο και στόλιζε τις πάστες. Κάθε πρωί άλλαζε τη βιτρίνα. Στο κέντρο οι κρέμες, που ήταν διάσημες στην πόλη. Στο πάνω ράφι, η καινούργια πάστα. Πού έβρισκε τόσες ιδέες κι έφτιαχνε κάθε μήνα κι από μία; Πρόσθετε τα ονόματά τους στον κατάλογο, *μαστοί της Αφροδίτης, μαύρο τριαντάφυλλο*. Γίνονταν μόδα μέσα σε ένα απόγευμα. Στον Ξενοφώντα έμοιαζε ακατανόητο που οι στρατιώτες ξόδευαν λεφτά σε γλυκά. Ο ίδιος ούτε να τα δει, του έφτανε η ρακή και το στραγάλι.

– Μια πάστα κάνει τη ζωή πιο γλυκιά, χαμογελούσε ο Γιωργάκης.

Από τον πάγκο του παρακολουθούσε τους πελάτες. Οι

ξένοι έμεναν προσώρας άφωνοι· έκλειναν τα μάτια για να απολαύσουν την πρώτη κουταλιά. Ο Ντελαρισύ μάλιστα –γάλλος γιατρός που ήξερε να γλεντά και να ξοδεύει– σηκώθηκε και υπέβαλε επισήμως τα σέβη του στον ζαχαροπλάστη. Εκείνος τα έχασε, πρώτη φορά κάποιος έκανε υπόκλιση μπροστά του, πίστευε πως μόνο στις γυναίκες γίνονται αυτά. Ο Ξενοφών έβαλε τα δυο δάχτυλα στο στόμα και σφύριξε λες κι ήταν στο χωριό του, στον Ζαρό. Ακόμα και η κυρα-Λένη το σχολίασε, *αυτό του έλειπε του Λαρισύ, Παρίσια και βλακείες. Σαν του παιδιού μου την κρέμα δεν έχει πουθενά.*

Ο Γιωργάκης έριχνε κόκκινο πιπέρι στη σοκολάτα, λεμονανθό στο σιρόπι – αντί για μοσχοκάρφι και γαρίφαλο που έβαζαν οι Τούρκοι. Κρατούσε σημειώσεις σ' ένα τεφτέρι που κουβαλούσε πάντα μαζί του, στην τσέπη της ποδιάς. Με τον καιρό είχε γίνει κουρελόχαρτο, μα ο Γιωργάκης το είχε για ευαγγέλιο. Εκεί έγραφε τις συνταγές. *Όφου, μωρέ Γιωργάκη, λες κι είσαι στο σκολειό, γκρίνιαζε ο Ξενοφών. Τι το θες το τεφτέρι, δεν φτάνει που τα σημειώνεις στο μυαλό σου;*

Για τον Ξενοφώντα το σχολείο ήταν φυλακή. Τα λίγα χρόνια που είχε κάνει μαθητής στον Ζαρό, μόνη παρηγοριά του ήταν το παράθυρο. Όσπου μια μέρα ο δάσκαλος κάρφωσε ένα χράμι και το έκλεισε· έγινε μες στην αίθουσα μαύρο σκοτάδι. Πού ακούστηκε δάσκαλος να κάνει τέτοιο πράγμα, άλλο το ξύλο, αυτό το καταλάβαινε, μα να τους σβήσει το φως του ήλιου· ε όχι, δεν το άντεχε η ψυχή

του. Ο Ξενοφών έδωσε μια και πήδηξε από το παράθυρο. Πέρασε δύο μέρες στα βουνά. Την τρίτη η μάνα του τον βρήκε στο κατώφλι να τρέμει από το κρύο και την αφαγιά.

Να κάνεις ό,τι λέει η καρδιά σου, αυτή ήταν η μόνη συμβουλή για τον Ξενοφώντα. Το μυαλό πάει να τα βάλει στη σειρά και μπερδεύεται.

Ο Γιωργάκης άκουγε τις ιστορίες του φίλου του. Τα χέρια του δεν σταματούσαν να ζυμώνουν, μονάχα η δουλειά του ξεκούραζε κι ας μην το καταλάβαιναν οι άλλοι. Ο Ξενοφών συνέχιζε να αγορεύει. Δεν μπορεί, έλεγε, δεν μπορεί, στο τέλος κάποιος θα άρπαζε τον βασιλέα από τον γιακά. Θα τον ανάγκαζε να κάνει το σωστό.

– Αυτόν, παιδί μου, τον έχει στο βρακί της η Σοφία, σχολίασε η κυρα-Λένη από την άλλη άκρη που καθόταν.

– Η μάνα σου καταλαβαίνει από πολιτική. Τι λες κι εσύ, Γιωργάκη; Για πέταμα την έχουν τη Μακεδονία μας.

Δεν είχε άδικο ο Ξενοφών. Στα Νέα Χώματα οι Έλληνες ζούσαν με τον φόβο. Το βράδυ στο κρεβάτι, κάτω απ' τα σκεπάσματα, λιγόστευε η αναπνοή του ζαχαροπλάστη. Πετούσε τη φλοκάτη που τον σκέπαζε, γρήγορα όμως κρύωνε κι άλλαζε γνώμη. Να τον αφήσουν ήσυχο, αυτό ήθελε. Να κάνει τη δουλειά του, να πλάθει τα ζαχαρένια φιογκάκια του, να στολίζει τις πάστες. Πώς να τα πει αυτά στον Ξενοφώντα, που ζούσε με ιδέες και ιδανικά; Μικρή η ζωή και τα μεγάλα λόγια έφερναν στον Γιωργάκη βαρυστομαχιά.

– Όφου, μωρέ Γιωργάκη, παραπονιόταν ο Κρητικός. Δεν

έχεις άλλη έγνοια, μόνο το μαγαζί και τις πάστες σου. Τη ζάχαρη και το παντεσπάνι σου ξέρεις, γι' αυτό κοιμάσαι ήσυχα.

Το έλεγε και τον χτύπαγε στο γόνατο, στο χωλό πόδι του ζαχαροπλάστη, εκείνο που τον φύλαξε από τον στρατό. Το κουσούρι του Γιωργάκη έγινε προίκα στους κακούς καιρούς. Πού να το ήξερε η μάνα. Σπάραξε όταν της έδειξαν το μωρό, το δεξί πόδι πιο κοντό και στράβωνε, γυρνούσε προς τα μέσα. *Τι προκοπή να κάνει ένας κουτσός, έριξαν το φαρμάκι οι γειτόνισσες, πώς θα ανοίξει σπίτι;*

Πιάνουν τα χέρια του με τα αλεύρια και τις ζάχαρες, καμάρωνε η κυρα-Λένη. Κάθε πρωί άναβε ένα κερί στη χάρη της, για να φυλάει το παιδί της από τη γλωσσοφαγιά. Καλές χρυσές οι γειτόνισσες, μα όσο και να τις μπούκωνε με τις πάστες του Γιωργάκη, αυτές ζήλευαν κι έσκαγαν. Γιατί ο γιος της είχε γίνει κάποιος και τους έμπαινε στο μάτι. Στο Ζαχαροπλαστείο συχνάζαν άνθρωποι του κόσμου. Οι γκιόσες, που κουτσό τον ανέβαζαν κουτσό τον κατέβαζαν πίσω από τα γερτά παραθυρόφυλλα, στο τέλος κατάπιαν τη γλώσσα τους. Ο κουτσός έκανε λεφτά. Στο μαγαζί του ντρεπόσουν να πατήσεις.

Για τον Ξενοφώντα αυτά ήταν βλακείες. Ο Γιωργάκης ήταν ο Γιωργάκης. Έτσι ήταν από μικρός, θυμόταν η κυρα-Λένη. Στη γειτονιά τους τα αγόρια έπαιζαν πετροπόλεμο κι έβαζαν φωτιά στα σκυλιά. Ο Γιωργάκης καθόταν σε μια γωνιά και ζύμωνε τη λάσπη. Έπλαθε μαργαρίτες, τριαντάφυλλα, κρινάκια ίσαμε το δάχτυλο. Κι όταν ο Πολύζος τα

πάτησε, ο Γιωργάκης δεν έκλαψε ούτε και φώναξε τη μάνα του να τον συνδράμει. Μόνο είπε:

– Δυνατός είναι αυτός που αντέχει.

Έτσι συμβούλευε στο σπίτι η κυρα-Λένη, *μην τους συνερίζεσαι, δυνατός είναι αυτός που αντέχει.*

Ο Πολύζος γέλασε, γέλασαν και οι άλλοι που ήταν μπροστά.

– Είσαι κουτσός, ρε. Κου-τσός. Θα ζητιανεύεις, δεν θα μπορείς να βρεις δουλειά.

Ο Γιωργάκης γύρισε σπίτι με σπασμένο κεφάλι. Η κυρα-Λένη τον φίλησε και σκούπισε τα αίματα.

– Θα έρθει καιρός, θα σκύβουν να γυαλίζουν τα παπούτσια σου, είπε.

Ο Γιωργάκης δεν πίστεψε, κι ας έδειχνε τόσο σίγουρη η μάνα. Αυτός γυρνούσε ξυπόλυτος, δεν είχαν λεφτά για παπούτσια. Τι ήταν αυτά που του έλεγε;

Πέρασαν χρόνια κι ο κουτσός πρόκοψε. Ο Πολύζος πήγε, τον βρήκε, ζήτησε δουλειά. *Πράγματα του ποδαριού, αφεντικό, ό,τι να πεις θα το κάνω.* Δεν είχαν ανάγκη από υπάλληλο, όμως ο Γιωργάκης έστυψε το κεφάλι του, βρήκε λύση:

– Θα κουβαλάς τα σακιά με τα αλεύρια. Είναι όμως βαριά. Δεν θέλω να πει η μάνα σου πως σε σακάτεψα.

– Αν είναι να γίνω σαν κι εσένα, αφεντικό, μακάρι να με σακατέψεις, απάντησε ο Πολύζος. Εσύ έκανες λεφτά, έχεις πρόσωπο. Στη Σαλονίκη σου βγάζουν το καπέλο.

– Αν τα πας καλά, θα σε κάνω γκαρσόνι, υποσχέθηκε ο

Γιωργάκης. Με άσπρη ποδιά και μαύρο παπιγιόν, του έκλεισε το μάτι.

Ιστορία δεν είναι οι απόψεις των ιστορικών, είναι οι ζωές των ανθρώπων.

Ένας ζαχαροπλάστης που φτιάχνει την καλύτερη κρέμα στην πόλη.

Ένας Κρητικός χωροφύλακας που κάνει σαματά.

Μία παρέα από φοιτητές και ο παλιός τους δάσκαλος.

Ένας Γάλλος γιατρός που έζησε πολλά.

Μία αρτίστα που κεντάει γιασεμιά στον ποδόγυρο.

Ένας απότακτος Πελοποννήσιος με σχέδια κρυφά.

Γονείς και παιδιά, φίλοι και συνεργάτες,

αδέλφια, μοναχικοί λύκοι,

ερωτευμένα ζευγάρια.

Ένας φόνος,

μία παρ' ολίγον κατάχρηση

και μερικά μυστικά.

**Από τη Θεσσαλονίκη του Μεγάλου Πολέμου
ως τα capital control, οι ήρωές μας παίρνουν φόρα
και προχωρούν μπροστά.**

ISBN 978-618-03-1236-2

9 786180 312362

ΒΟΗΘ. ΚΩΔ ΜΗΧ/ΣΗΣ 81236

